

Czarne plamy na pomidorach

Karta diagnozy: sprawdź miejsce, strukturę i tempo rozwoju zmian, porównaj dodatkowe objawy oraz wybierz pierwsze bezpieczne działanie.

Kolor plamy to za mało

Podobnie wyglądające czarne przebarwienia mogą wynikać z zaburzenia podlewania, choroby grzybowej, bakteryjnej albo wirusowej. Najpierw sprawdź dokładne położenie i strukturę zmiany, a później obejrzyj liście, łodygi i sąsiednie krzewy.

Szybka mapa miejsca występowania plamy

Koniec przeciwny do szypułki

Najczęściej sucha zgnilizna wierzchołkowa, szczególnie gdy plama jest sucha, skórzasta i zapadnięta.

Okolica szypułki

Możliwa alternarioza, zwłaszcza gdy zmiana ma koncentryczne pierścienie i podobne plamy są na dolnych liściach.

Bok lub różne miejsca owocu

Możliwa zaraza, antraknoza albo choroba bakteryjna. Koniecznie sprawdź strukturę plamy i objawy na całej roślinie.

Liczne drobne czarne punkty

Częściej wskazują na bakteryjną cętkowatość lub plamistość niż na zaburzenie związane z transportem wapnia.

Nie diagnozuj wyłącznie owocu. Obejrzyj również spód liści, młode przyrosty, ogonki liściowe, łodygi i owoce na sąsiednich krzewach.

Nie stosuj nawozu wapniowego ani oprysku automatycznie. Najpierw zawęż przyczynę problemu. Dodatkowe wapno nie pomoże, gdy jego transport blokuje nieregularne podlewanie, zasolenie lub uszkodzenie korzeni.

Najczęstsze przyczyny czarnych plam

Przyczyna	Owoc	Liście i łodygi	Warunki	Czy zakaźna?
Sucha zgnilizna wierzchołkowa	Sucha, skórzasta, zapadnięta plama na końcu przeciwnym do szypułki.	Zwykle brak charakterystycznych plam infekcyjnych.	Wahania wilgotności, zasolenie, uszkodzone korzenie.	Nie. Może jednak wystąpić na kilku roślinach w podobnych warunkach.
Antraknoza	Okrągłe, zapadnięte plamy na dojrzałych owocach; czasem różowawe skupiska.	Objawy mogą być słabo widoczne.	Ciepło i wysoka wilgotność.	Tak.
Zaraza ziemniaczana	Twarde, nieregularne, oliwkowe, brunatne lub prawie czarne plamy.	Wodniste plamy na liściach, ciemne smugi na łodygach.	Chłodno, mokro, rosa, mgła.	Tak, szybko.
Alternarioza	Zapadnięte, suche zmiany przy szypułce, często z pierścieniami.	Koncentryczne plamy na starszych dolnych liściach.	Ciepło i wilgoć.	Tak.
Bakteryjna plamistość	Większe, szorstkie, strupowate plamy z wodnistą obwódką.	Drobne ciemne plamy, czasem z żółtą obwódką.	Ciepło i wilgoć.	Tak.
Bakteryjna cętkowatość	Bardzo drobne, czarne, lekko wypukłe punkty jak nakłucia.	Drobne punkty na liściach i pędach.	Chłodno i wilgotno.	Tak.
Możliwa infekcja wirusowa	Pierścienie, nierówne wybarwienie, deformacje, czasem nekrozy.	Mozaika, zwijanie, brązowienie, zahamowanie wzrostu.	Obecność wciornastków lub mszyc.	Tak. Wirusy przenoszą m.in. szkodniki.

Uwaga na wtórne infekcje. Początkowo twarda albo sucha plama może z czasem zmięknąć i zacząć gnić. Oceniaj także zapach, miąższ i tempo zmian.

Rozpoznanie krok po kroku

Plama jest dokładnie na końcu przeciwnym do szypułki i ma suchą, skórzastą strukturę?

Tak: sprawdź podlewanie, zasolenie, korzenie i pH. Najbardziej prawdopodobna jest sucha zgnilizna wierzchołkowa.

Plama jest przy szypułce i widać na niej koncentryczne pierścienie?

Tak: obejrzyj starsze dolne liście. Objawy mogą wskazywać na alternariozę.

Zmiana jest okrągła, zapadnięta i ciemnieje od środka na dojrzałym owocu?

Tak: sprawdź, czy przy wilgoci pojawiają się różowawe skupiska. Możliwa antraknoza.

Na owocach są twarde nieregularne plamy, a na liściach wodniste zmiany?

Tak: sprawdź ciemne smugi na łodygach. Szybki rozwój podczas chłodnej wilgoci pasuje do zarazy.

Punkty są bardzo drobne i lekko wypukłe czy większe, szorstkie i strupowate?

Drobne: możliwa cętkowość. **Większe i strupowate:** możliwa bakteryjna plamistość.

Występują pierścienie, mozaika, deformacje, zahamowanie wzrostu lub szkodniki?

Tak: możliwa infekcja wirusowa. Pewne rozpoznanie może wymagać badania laboratoryjnego.

Obserwuj tempo rozprzestrzeniania. Sucha zgnilizna nie przechodzi z krzewu na krzew. Choroba infekcyjna może natomiast szybko obejmować kolejne liście, pędy i owoce.

Co zrobić po rozpoznaniu kierunku?

Sucha zgnilizna wierzchołkowa

- Usuń uszkodzony owoc.
- Ustabilizuj podlewanie.
- Nie zalewaj przesuszonego podłoża jednorazowo.
- Sprawdź pH, zasolenie i stan korzeni.
- Nie stosuj wapnia automatycznie.

Choroba grzybowa lub grzybopodobna

- Usuń porażone owoce, liście i pędy do worka.
- Ogranicz moczenie liści.
- Popraw cyrkulację powietrza.
- Zdezynfekuj sekator.
- Dobierz środek tylko do rozpoznanej choroby i zgodnie z etykietą.

Choroba bakteryjna

- Nie wykonuj cięcia na mokrych roślinach.
- Usuń zakażone tkanki.
- Ogranicz rozpryskiwanie wody.
- Dezynfekuj ręce i narzędzia.
- Nie oczekuj odbudowy porażonych tkanek po zabiegu.

Podejrzenie wirusa

- Odizoluj podejrzany krzew.
- Przy nasilaniu objawów usuń go z korzeniami.
- Sprawdź wciornastki i mszyce.
- Usuń chwasty w pobliżu.
- Rozważ badanie próbki przy niejednoznacznych objawach.

Checklista pierwszej reakcji

☐ Sprawdziłem miejsce plamy.	☐ Zrobiłem zdjęcie zmiany.
☐ Oceeniłem jej strukturę i kształt.	☐ Zapisałem datę zauważenia objawu.
☐ Obejrzałem liście od spodu.	☐ Oddzieliłem narzędzia użyte przy chorej roślinie.
☐ Sprawdziłem łodygi i ogonki.	☐ Nie zastosowałem przypadkowego nawozu ani oprysku.
☐ Obejrzałem sąsiednie krzewy.	☐ Wyzaczyłem termin kolejnej kontroli.

Czy pomidor z czarną plamą można zjeść?

Możliwe wykorzystanie zdrowej części

Dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy zmiana wyraźnie pasuje do suchej zgnilizny wierzchołkowej, a reszta owocu jest jędrna, ma prawidłowy zapach i nie wykazuje pleśni ani zmienionego miąższu.

- Wytnij zmianę z wyraźnym zapasem.
- Wykorzystaj zdrową część od razu.
- Nie używaj takiego owocu do wekowania.

Owoc należy wyrzucić

- Plama jest miękka, śliska lub mokra.
- Występuje pleśń, nalot albo wyciek.
- Zapach jest kwaśny, fermentacyjny lub nietypowy.
- Miąższ jest zmieniony.
- Objawy wskazują na chorobę infekcyjną.
- Przyczyna plamy pozostaje niepewna.

Do przetworów wybieraj tylko zdrowe owoce

Do wekowania, pasteryzacji i długiego przechowywania przeznaczaj wyłącznie jędrne pomidory bez plam, pęknięć, gnicia i objawów chorób. Uszkodzonych owoców nie dodawaj do partii przeznaczonej do słoików.

Szybka kontrola przed wykorzystaniem owocu

☐ Plama jest sucha i wyraźnie odgraniczona.	☐ Miąższ nie jest zmieniony.
☐ Reszta pomidora jest jędrna.	☐ Krzew nie ma objawów infekcji.
☐ Zapach jest prawidłowy.	☐ Owoc nie będzie użyty do wekowania.
☐ Nie ma pleśni ani śluzu.	☐ W razie wątpliwości owoc zostanie wyrzucony.

Zapisz wygląd plamy i rozwój objawów

Data zauważenia zmiany: _____

Odmiana pomidora: _____

Numer lub miejsce krzewu: _____

Miejsce plamy na owocu: _____

Przybliżona wielkość: _____

Tempo powiększania: _____

Wygląd zmiany

- ☐ sucha i skórzasta
- ☐ twarda i nieregularna
- ☐ okrągła i zapadnięta
- ☐ z koncentrycznymi pierścieniami
- ☐ szorstka lub strupowata
- ☐ bardzo drobna i wypukła

Dodatkowe objawy

- ☐ plamy na liściach
- ☐ ciemne smugi na łodygach
- ☐ mozaika lub deformacje
- ☐ biały albo różowawy nalot
- ☐ mszyce
- ☐ wciornastki

Podlewanie przed objawem: _____

Pogoda z ostatnich dni: _____

Liczba porażonych owoców: _____

Liczba porażonych krzewów: _____

Wykonane działanie: _____

Data kolejnej kontroli: _____

Zmiany po 24-48 godzinach

Objawy niejednoznaczne: oznacz krzew, zrób zdjęcia z kilku stron i nie używaj tych samych nieoczyszczonych narzędzi przy zdrowych roślinach. Przy podejrzeniu wirusa pewne rozpoznanie może wymagać badania laboratoryjnego.